

1944.
Ápr.-Máj.-Jun.-Jul.

KÖRLEVÉL

K i a d j a:

A Gazdasági Szaktanítók Országos Egyesülete

Összeállította:

Hajnóczy Vilmos

Tartalom:

A jövőért!

Lévay Irén †

Ismertetések.

1. A jövő mezőgazdasági népiskolája. — s.
2. Nevelés és tanítás a gazdasági szakoktatási intézményekben. Hajnóczy Vilmos.
3. Új világ, új élet, új tankönyv. — s.
4. Egy szekér szalmából mennyi trágya várható. — agricola —

Tanulmányok.

A munkáról.

— H. V. —

Hivatalos rész.

Kinevezések.

Közlemények.

1. A mezőgazdasági népiskolának miként készíthetünk jó tankönyvet.
2. Országos Mezőgazdasági Kamara 1943. évi jelentése.

Hírek.

PORACZKY NYOMDA, TORNALJA.

**A GAZDASÁGI SZAKTANITÓK
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK T I S Z T I K A R A:**

**Elnök: Schill János
Alelnök: Szendy István
Titkár, jegyző: Pornoy István
Lapszerkesztő: Hajnóczi Vilmos
Pénztárnok: Vrannay Kálmán
Könyvtáros: Juhász Ilona
Üdülõházi gondnok: Riedelmayer János**

VÁLASZTMÁNY.

1. Belle Lajos
2. Brózik Dezső
3. Czakó József
4. Gámán Róza
5. Györfy Géza
6. Höbauszt Mária
7. Kamenszky Béla
8. Kurdy Sándor
9. László Aliz
10. Major László
11. Matos István
12. Mezey Imre
13. Regös János
14. Sebők Sándor
15. L. Szabó Imre
16. Szurmó Gizella

1944. Apr.-Maj.-Jun.-Júl. hó,

A jövőért!

Felkérem és felhivom a „Gazdasági Szaktanitók Országos Egyesületének” tagjait, a gazdasági szaktanítói rend összességét, a mezőgazdasági népiskolák tantestületeit, hogy a mai gondterhes, súlyos világromboló és sorsdöntő időkben is rendületlenül tartsanak ki őrhelyeiken.

Dolgozzunk kitartással a benső fronton, hogy iskoláink továbbra is hűségesen szolgálják a népi gazdasági oktatást s ezzel a „Népi Magyarországot.” Ezen ismételt kéréssel egészem ki utóbbi elnöki körlevelemet és testvéri magyar szeretettel kérek fel mindenkit a közös munkára egy szebb és jobb jövőért!

Makó, 1944. évi június hó 1-én,

ELNÖK.

Lévay Irén †

Harcmezőn esett el ő is.

Nem a harcok fenyegető fegyvere volt ugyan kezében, de a munka jelvénye; nem a háborúk edzett, tüzrőlpattant lelke izott benne, de a nemzetgyarapító munkásságé; elérte végzete, mint ahogyan akármelyikünket elérhet: derűs égben csillogó alumíniummadár osztogatta halálhozó fergetegét, amely nem hagyta érintetlenül Debrecen városát s benne Lévay Irént.

Gyászoljuk őt örök emlékezetünkben s kívánjuk, hogy a földi véres küzdőtér felett békétől, glóriától ragyogó magasságban angyali harsona között jelentse a Mindenek Urának:

Üram, én megtettem, ami erőmtől tellett!

A jövő mezőgazdasági népiskolája.

Ezen a helyen a legutóbb „Mezőgazdasági Népiskola” címen sok helyes iskolát fejlesztő megállapítást olvastam, mely fejlesztésért a szaktanitóság mindenkor küzdött és küzdeni fog. A felvetett kérdések közül én a mezőgazdasági népiskola egyik alapvető és lététbiztosító kérdésével óhajtok röviden foglalkozni. Felteszem mindnyájunknak a kérdést: hol van tulajdonképpen iskolarendszerünkben a mezőgazdasági népiskolának a helye és mit kíván már ma a mezőgazdasági népiskolától a magyar jövő? Erre földmivesnépünk az alanti eljárásában adja meg a feleletet.

A földmivesnép a 14 éves korhatárig kiterjesztett mindennapos tankötelezettség bevezetésével gyermekeit már nagyrészen kivonja a kötelező népoktatás kényszere alól és önként más iskolába, főleg a *polgári* iskolába járattja. Ezt látjuk nemcsak azokon a helyeken, hol polgári iskola van, hanem vidékenként nagy körzetekre kiterjedően a földmives- és napszámos családok sokszor igen távol eső polgári iskolákba vonaton is járatják gyermekeiket. Ugyanezt tapasztaljuk sok helyen saját iskoláink alkalmazottainál, kocsisainknál, kert- és részesmunkásainknál akkor is, ha nem készül gyermekük kimondottan ipari pályára. Az ilyen iskoláztatás következménye többnyire az, hogy a polgári iskola igen sok helyen nem nagy előnyére már most is annyira túlszufolt illetéktelen tanulóanyaggal, hogy kénytelen máris ez ellen új tanulmányi, tantervi s egyéb iskolai rendtartási utasítások életrehívásával védekezni és az iskola nivóját, minőségoktatását így megvédeni. De ezen jelenségeknek, a polgári iskolába való tördülésnek sokkal komolyabb következményei abban is nyilvánulnak még, hogy a földmivesnép gyermeke ily úton eredeti foglalkozásától, otthonától nagyrészen elidegenedik, oda később már vissza sem tér s végeredményében így nem egy *magyar barázda elárvul* és az *elégedetlenek tábora pedig szaporodik*. Itt vetődik fel az a kérdés is, hogy ki lesz majd így a magyar föld művelője, ki termeszti majd a fejlődő új magyar gazdasági gyáripár és közellátásunk részére a nyersanyagot és szükségleteket, ha földmivesnépünk gyermekeit nem a magyar röghöz, hanem attól elneveljük?

Ezen való tények teszik az illetékes tényezők kötelességévé, hogy a földmivesnép iskoláját, a mezőgazdasági népiskolát, iskolarendszerünkben megfelelő helyre állítsák és a földmives életviszonyainak megfelelően fejlesszék és átszer-

vezzék. Ezen iskola fejlesztésének s szervezete végleges törvényes rendezésének szükségességét már nem egy kultuszminiszterünk elismerte. Sajnos az idők ezen valóban magyar népi gazdasági iskolának eddig sohasem kedveztek. Most azonban bizunk és remélünk. Mi lenne tehát a mielőbbi teendő?

A mezőgazdasági népiskola elodázhatatlanul oly iskolává fejlesztendő, mely a nép igényeit mindenkor ott helyben elégíti ki. A falu gyermekei más iskolába csak akkor kívánczozzanak, ha nem földmives, hanem más pályára készülnek s tovább akarnak tanulni. Ezt úgy érjük el, ha céltudatos fejlesztéssel a mezőgazdasági népiskolának azt az értékét adjuk, illetve ezen iskola legalább is azt az értékmérőt érje el, mint a milyen azé az iskoláé, ahová már most sok földmives gyermekeit a magasabb képzés megszerzése végett önként járattja. Ez pedig a polgári iskola. Legyen meg végre a földmivesnek is a maga foglalkozásának megfelelő *földmives polgárija*. Emeljük már egyszer őket is oda, ahová igen helyesen már régen az iparosságot emelték. A mezőgazdasági népiskola azonban semmi körülmények közt sem fejlesztendő céltévesztetten *ma értelemben* vett polgári iskolává, hanem az eddigi tankötelezettségének, tanügyi és gazdasági irányának érintetlen hagyásával a maga nemében egyszerűen *nivóemeléssel* a polgári iskolával egyenértékű iskolává szervezendő át. Így nemcsak megszűnne a mai lehetetlen helyzet az egyes iskolák között és nemcsak elhárulnának a jövőt veszélyeztető bajok, hanem földmivesnépünk ezen iskolában a megfelelő népi műveltséggel és gazdasági alapismeretekkel felvértezve a magyar földhöz sohasem válna hűtlenné. Foglalkozásában józanul gondolkozó és okosan cselekvő lenne. A helytelen iskoláztatásnak megszüntetésével földmivelőnk nem jutna legalább az okoskodók táborába, hanem ifju- és felnőtt korában is mindig gazdasági tudásának bővítésére fordítaná, saját anyagi érdekében is, a rendelkezésre álló idejét és így megelégedett is lenne. Mi sem természetesebb mint az, hogy a mezőgazdasági népiskolának ilyenre fejlesztése megfelelő szaktanterő-képzést is kíván.

Ezen fejlesztési terv semmiképen sem jelentene helytelen, vagy a célon tuli irányban való haladást. De a céltudatos haladást, ami természetes, semmiképen se akadályozzuk meg, mert helytelen és károsan ható tények elismerésével jövőt nem lehet építeni. Vegyük iskolánk ezen életkérdését komoly megfontolás alá és annak alapos, szakszerű, részletes megtárgyalásával biztosítsuk nemcsak megérdemelt helyét iskolarendszerünkben, hanem tegyük olyanná, hogy földmivesnépünk a mezőgazdasági népiskolában mindig a földmives életének megfelelő iskolát becsülje benne.

Nevelés és tanítás

a gazdasági szakoktatási intézményekben.

(Ismeretes Dr. Mirkó János, m. kir. gazd. tanár, a kassai gazdasági tanárképző szaktanfolyam ügyvezetőjének újonnan kiadott könyvéről.)

Ki ne óhajtaná igaz szívvvel, hogy élete pályáján a lehető legnagyobb erőfeszítéssel a legtermészetesebb eredményt érje el? Mindenkinek vágya, mert hiszen az természetes, magától értetődő vonása lelki életünknek. S őszinte örömmel üdvözölhetjük a fenti címen megjelent szakkönyvet, amely kitűnő eszközzé válhatik céljaink maradéktalan elérésére.

A nevelés, tanítás általános és módszeres tanulmányozásával foglalkozik a könyv. Különös jelentőségét abban kell keresnünk, hogy elsősorban — különösen a tanítástani részében — kihangsúlyozottan a gazdasági szakoktatás kívánalmaihoz igazodik minden ízében, így értékes vezérfonalul szolgál ennek művelőinél. Tekintetbe veszi sok magyar pedagógus és pszichológus megfigyelését, (Barankay, Boda, Balatoni, Becker, Drózdí, Erdélyi, Váradi, Imre Sándor, Kornis, Mitrovics, Tóth Tihamér dr., Várkonyi stb.) amit áthasonítva alkalmaz a szakoktatás kereteire. És elmondhatjuk, hogy e pedagógiai adaptáció sikerrel járt. De tekintetbe veszi számos idegen szerző művét is, (Büchler, Dewey, Claparède, Herbart, Payot, Spranger, Villmann stb.) és dicsérhetjük csak a szerzőt, hogy fáradságot nem kímélve nekünk oly becses nevezőre hozta e nélkülözhetetlen elveket.

A könyv három részre oszlik. Az I. rész bevezeti az olvasót a *nevelésről alkotott fogalmakba*. A II. rész a *részletes neveléstan* és a III. pedig a *részletes tanítástan*.

Filológiai elemezéssel kezdi a szerző az I. rész 1. fejezetét. Mi is a nevelés, milyen szóból ered? Mely szinonim szavai vannak még nyelvünknek, amelyek kifejezik hasonlóan erőteljes tartalommal a nevelésről alkotott tudományt? Majd tovább haladva: — milyen tényezők szerepelnek a nevelésben? Milyen térre vonatkozik a nevelés? Pusztán lelki vagy testi beavatkozás? — E feltett kérdések során feleletet kapunk, hogy a gyermek természetes fejlődésébe való beavatkozás és irányítás a nevelés, amit a szülő kezd el s folytatja a tanító és tanár. A nevelés kiterjed mind testi, mind lelki vonatkozásokra. S akkor értünk el célt, ha az önnevelésre képesé tettük növendékeinket. Az önnevelés pedig kettős célt rejt magában: a minél gazdagabb szellemi, testi tulajdon tagadhatatlan elsőrangú önös érdek, de nyomán megbecsülhetetlen jó s érték fakad a közösség, jelesül a magyar közösség számára. — Lehetséges-e nevelés egyáltalában? — Erre a kérdésre a pedagógiai világirodalom nevesebb véleményeit szökeztetja meg, két táborra osztva őket: az *optimisták* hangoztatják lehetőségét (Leibnitz, Kant, Locke, Fichte, Pestalozzi, Eötvös).

vös báró) de ezzel szemben áll a tagadók tábora, a *pesszimiztáék* (Schopenhauer, Rousseau, Lombroso) akik kétségbevonják a nevelés lehetőségét.

A nevelés két főtenyezője a nevelő és a gyerek. E körül fonódik minden pedagógia; de vannak egyéb körülmények, amelyek részben könnyítik vagy ellenkezőleg gátolják a nevelés sikerét, ezek másodlagos tényezők, amelyeket közösségi formáknak nevez a szerző (társadalmi érintkezések, iskola, stb.)

A nevelés tulajdonképpen mindazon behatások logikus kifejtése, amelyek a legcsekélyebb vonatkozásban állandak a gyermekkel. Ezek a behatások lehetnek 1.) testiek (torna, sport, játék stb.) és 2.) szellemiek, amely azonban több tényező együttes jelenléte, így a nevelésnek is ki kell hatnia azok valamennyiére (értelmi, érzelmi, akarati nevelésre stb.) Sajnálatosnak tartom, hogy e mű megfelelő alapossága mellett is a testi nevelés rovatain (A.) A testi nevelés. Alpontjai: 1.) A testi nevelés jelentősége, célja és felosztása. 2.) A test gyakorlás. a.) A torna. b.) A sport. c.) A játék. — és 3.) A testi és szellemi nevelés kapcsolata. — 38-43 old.) nem foglalkozik a mérsékelt testi munka nevelő értékével. Pedig a gazdasági nevelés egyik sarkalatos tényezőjét éppen a munka teszi, amit a növendék felnőtt korában gazdaságában üzni fog s amelyet épp e helyen már jó korán fog megszokni és megbecsülni. Hiszen a testgyakorlás némely része előkészítés a jövő feladatainak fegyelmezett keresztülvitelére (mozgásos gimnasztika, kaszálást, kapálást, fűrészelést stb. utánzó un. mimikri mozgások stb.), de ez mégsem az a munka, mert nem jár hozzá a munka képzete, amivel pedig el kell ilyenkor telnie a növendéknek. Éppen itt kell kiemelni a nevelés minden eszközével a munka nemesítő jelentőségét, amely tartalmat ad a foglalkozásnak (értelmi mozzanat), keményíti az izmokat, kitartásra neveli a szervezetet és fegyelmezté, kötelességszerűvé a cselekvés módjait (akarati mozzanat), és nem csekély mértékben a munka minőségére való ügyelés a gondosság, megbízhatóság értékjegyeit növeli az ifjuban, (erkölcsi mozzanat) s ennek nyomán fakadó elismerés, dicséret pedig jól eső érzésekkel fogja eltölteni a törekvő szívét, lelkét, (érzelmi mozzanat). A gondosság és aprólékos figyelem még egy kíváncsi irányba fogja fejleszteni az ifjút: az un. gazdasági esztétikai érzése is fejlődni fog, amelynek birtokában a hasznosság elvén kívül a csinosság, tetszetőség iránti vágyat is felébreszti. Természetesen a munka nem fokozódhat a test lecsigázásáig, a fizikai kimerülésig, mert azt rendszerint vegyes lelki hatások szokták követni vagy megelőzni.

A szellemi nevelésnek ki kell hatnia a lelki élet összes mozzanataira: az *értelem*, az *érzelem*, és az *akarati* mozzanataira, de át meg át kell szönie az *erkölcs* állandó és következetes parancsának. Ezt a szerző igen helyesen emeli ki.

A nevelés tudományának legsajátabb feladata az *akarat* edzése. Könyvünk első helyen említi a szellemi nevelés pontjai között, de meg kell értenünk, hogy sziklaszilárd elhatározással csak azt akarhatjuk, a miben értelmünk valami értéket fedezett fel. Így az idealista eszményi célokért küzd: az esztétikus a szépért; a pragmatikus a hasznosért s így az akaratot az értelem rovására előtérbe helyezni és feltétlen elsőséget tulajdonítani nem helyes. Ha pedig tesszük, úgy annak az *értelmes erőnek* kell lennie, amely a kanti filozófia sajátja, de nem annak a céltalan schopenhaueri akaratnak, amelynek vák lendületében több *ösztönt, tudatalattiságot* sejtethetünk, de annál kevesebb értelmet. Az értelmes akarat nevelése lehet egyedüli célunk, nem pedig a merő akarata nevelése, amely zsarnoki, tiranni hajlamok kifejlődésének kedvez.

Az akarat megnyilvánulása kettős: vagy cselekedet végrehajtására ösztönöz, vagy valamely cselekedet végrehajtására tiltakozást fejez ki. Az előbbi aktív tett, az utóbbi leginkább állandó küzdelem bűnös szokások kifejlődése ellen. Mint tett negatív, de mint akarat megnyilvánulás: pozitív értékkel bír.

Az emberben mind a kettő jelen van s a nevelőnek erre a körülményre fokozott figyelemmel kell lennie. Figyelmet érdemel a könyv azon része, amely az akarat nevelés minél hathatósabbá tételére az egyéni foglalkoztatást adja tanácsul. Valóban, követendő tanács s ha lehetséges, keresztül is kell vinni. Egyéni teljesítőképesség alapján ítélnünk meg növendékeket különféle munkák elvégzésére s ha igazságosak vagyunk, úgy a növendék örökös javát szolgáljuk vele, de ha tévedtünk, bántó neheztelést fogunk a növendékből kicsikarni s ezzel eddigi eredményeinket is veszélyeztetjük.

Kár, hogy a szerző az akarat mozzanatoknál az elhatározást, mint pozitív vagy negatív tette vezető utat mellőzi. Pedig elhatározás nélkül nincs akarat megnyilvánulás. S ez annál érdekesebb, mert éppen az elhatározást szövi át s át a megfontolás nehéz munkája, amelyben kétségtelen racionális elemek vegyülnek már.

Az *érzelmi* nevelés mozzanatai között a szeretet az első, amely két évezrede egy tisztult vallási világnézet alapja. Tulajdonképpen e körül mozog minden más érzelmi megnyilvánulás. A szeretet tünni tud és tanít; a szeretet reményt, aggodalmat ébreszt; a szeretet örömet okoz s arra törekszik, hogy hasonlóba részesítse a vele érinkezőket; a szeretet hiánya hamarabb gerjeszt félelmet, unalmat, utálatot, gyűlöletet, irigységet, kevélységet — tehát a könyvben felsorolt érzelmi mozzanatok mintegy keretbe foglalja. Ezt kihagyni ily megfogalmazásba nem volna szabad. Helyes megállapítás az érzelmek kettévonása, annál is inkább, mert magátólértetődő

megnyilvánulása ez lelki életünknek, de önmagától adódik azért is, mert legtöbbje a szeretetből fakad s ezek mellé zárkoznak egyéb magasabb érzelmek, amelyek birtokában jót, és a szépet óhajtjuk s így közösen a szellemi érzelmek magasabb világát alkotják, szemben a testi vágyak, önzési hajlamok és a mindennapi szükségletek kielégítésére utaló érzelmek másodrangú voltával, amelyek másodrangúságuk mellett is döntő befolyásuak végeredményben az egyén életében. Tehát mégsem egészen alacsonyrendű érzelmek ezek. Funkcionális rendeltetésük van, vigyázni kell ezek rendes megnyilvánulására. Abban az esetben válnak alacsonyrendűekké, ha nem a konvencionális élet — lelki funkció betöltését végzik, hanem azon felül — de ez már átvezet bennünket a patopszihológia tartományába.

Az érzelmeken tud legkevésbé urrá lenni az ember s bármennyire is hatásuk alatt állunk (a világ csak hangulat!), parancsolnunk kell magunknak s ebbe beleszövődik lelki életünk másik mozzanata. Olyan érzelmeket tartsunk édeseknek a végrehajtásra, amit az *értelem* már előzőleg szentesített.

Az *értelem* kiművelését már Széchenyi hangoztatta. S valóban az ész legyen a legfőbb bíróság, amelyhez apellálunk minden tevésünkben cselekvésünkben. Értelmünk ad ki a parancsot, tilt, visszafojt, vagy szabad kezet enged. De előlegezzük értelmünk számára azt a szeretetet, amit meg is követel magának. Legyen belőlünk az amor intellektualis bő mértékkel, akkor a mindennapi tettek léptékét mindig tudni fogjuk. Az *értelem* munkáját rendszerezni kell. Ebben segítségre van az: *elemzés* (analízis) és *egységbefoglalás* (szintézis 49. old.) De ha a tanulótól megköveteljük azt, hogy tudjon elemezni, egységbefoglalni, akkor a nevelőnek is alapos ismeretbe kell lennie ebben a már metodikai részben, amit még logikai tanulmányokkal kell kiegészítenie és gyakorolnia. Az un. paraszti ész merész bakogásaival ne elégedjünk meg, mert ez a szubjekt módszer csak a ráhibázás, a véletlen gondolat-találat módszere, amely fegyelmeztelenné teszi a gondolkozás menetét.

Helyesen emeli ki a könyv az *értelem* kimerülésének, túlterhelésének problémáját. Ámde hol a mérték? Mindenesetre szilárd támpontot adnak erre azok a tapasztalati tényezők, amelyeknek alapján az egyes iskolafajok tananyagjukat összeállították és kidolgozták. De ebben is lehetnek eltérések. A fokmérő mindenesetre a tanuló értelmi felvevőképessége, amely egyedenként nagyon eltérő szokott lenni. Az értelmi nevelést a szerző a szokásos a). *gondolkodás*, b). *képzelet*, c). *emlékezet* felosztásában tárgyalja. A gondolkodás fejlesztésében a logika alkalmazását tartja fontosnak. S kiemeli, hogy minden tantárgynak megvan a maga sajátos logikája (50 old.)

Ebben nem oszthatom véleményemet a szerzővel, mert a logika egyedülállósága kizár egyéb gondolkodási módot. Igenis, minden tantárgynak *azonos* a logikája, mert hiszen a gondolkodás formai sajátosságai minden vonalon azonosak, csak a logika *több kevesebb, feltűnőbb vagy burkoltabb alkalmazásban* fognak a tantárgyi sajátságok előtűnni. A legkülönbözőbb tanítási egységeket le lehet vezetni a legkülönfélébb tanítási alakzatokkal, de logikai vázuk teljesen azonos lesz, mert azonosnak kell lennie.

Az értelem két legmegbecsültebb tényezője a képzelet és emlékezet. A gondolkodás elsajátítása mindig a nehezebb feladatok közé tartozott s közkedveltségnek csak a szellem magasabb körében örvendett igazán. A teremtmény erő, amihez képzelet szükséges és emlékező erő, amely különleges berendezése értelmünknek, csodálatot, tiszteleletet teremtett. Valamilyen mértékben jelen van a tanuló értelmi világában is. Nem pontosan elhatárolt típusokban nyilvánul meg, amikor azt mondjuk: ez jó a számtanhoz, az jó elbeszélő, emez kész lexikon, míg amaz kitűnő előadással rendelkezik stb. Határai összefolynak, de tulajdonságuk domináló erejénél fogva a típusok mégis megállapíthatók s ez nem hagyható figyelmen kívül a nevelés terén soha.

Az emlékezés fázisai: *bevésés, felidézés*. A tanulás fogalma ehhez kapcsolódik. Amíg a tanítás első fokában a képzeletre támaszkodik különösen a tanuló részéről, addig a tanulás munkája már inkább az emlékezeté. — Ki kell hangsúlyozni, a tanítás megkönnyítése céljából, a könnyebb és biztosabb emlékezetbevésés elérésére nem szabad mellőznünk néha-néha a *mnemotechnikai műfogások* talán kissé mesterkelt eszközét. Sietek kihangsúlyozni, hogy ez gépies emlékezetgyakorlás, tehát csak és csakis módjával szabad alkalmazni. Mi ennek a lényege? Csoportos felsorolásoknál, különösen ha a felsorolandó elemek sorrendje is fontos, a szavak első vagy első két betűjét valami szóvá kapcsoljuk össze pl. a tulajdonságai: - szerévihaj - létákém - szerkezet - rétegezethez - víztárolás - hajcsővesség - légjárhatóság - tápanyagmegkötés - kémiai vegyhatás stb. Értelme nincs a szónak, de különlegességénél fogva megjegyezhető. Ugyis lehet összekapcsolni a szóelő betűket, hogy értelmük is legyen, ebben az esetben könnyebb az értelmezés munkája, de nehezebb a pedagógusé, mert egy mnemotechnikai szó összeállítása bizony hosszas munkát igénybe vesz.

Ki kell hangsúlyozni, a könyv következő lapjait, amelyek az erkölcsi nevelésről szólnak és amelyek leleplező őszinteséggel árulják el kulturánk kettősségét, a társadalom lélekhasadását, amelyben: kétévezreden át cselekedte a rosszat, de tisztelte a jót. Valóban elismerésre méltó szavak ezek, amelyet igazolni látszanak a mai világküzdelem vándál megnyilatko-

zásai. Az erkölcsi nevelés több mozzanatra oszlik: a). kötelességteljesítésre való nevelés (önismeretből fakadó önbizalom önfegyelmélettségen alapuló önuralom; pontosság és kitartás; az egyetemesség gondolata; társas teletlenség és egyéni teletlenség). b). erkölcsi bátorságra való nevelés (igazmondás: igaz tett; erkölcsi helytállás cselekedeteinkért; kicsinybités — elbizakodottság; hiányos önismeretből fakadó óvatosság a feladatok vállalásában — ill. túltengése a hiányos önismeretből fakadó feladatok elbírásának; igazmondásért a rosszat nem kell mindig büntetéssel sújtani!).

Az esztétikai nevelést legjobban annak spontaneitása jellemzi. Nem lesz és nem is lehet oly természetű, mint az előbbiek, — de minden alkalmat meg kell ragadni arra, hogy a tanuló megtanulja a szép szemléletét s általa az izlése fejlődjön. Mind kettőre bőven, ha nem is mindig — de jut alkalom. (Szép táj, vetés, gyümölcs, ló, beszéd, tett, előadás, ünnepély, dal stb.) Mindenesetre — mint a szerző kiemeli — általa a gazdai öntudat és önérték fokozódik.

Magyar vonatkozásban a nevelést a nemzeti eszmény tetőzi be: ezért a *nemzeti nevelést* tartjuk legfontosabbnak a többivel együtt, amely a nemzeti történelem, földrajz, irodalom tanításában és ünnepélyek rendezésében nyilvánul meg. Ezt kiegészíti az *állampolgári nevelés* (állampolgári kötelemények felvilágosult egyetemleges vállalása; állampolgári jogoknak az emberi méltóságon alapuló igénybe vétele) és *szociális nevelés*, amelyre éppen a mai munkát kizsákmányoló időkben elmaradhatatlan szükség van.

A nevelés eszközeivel (63—102 old.) bővebben nem foglalkozom. Csupán felemlitem: a tekintélyt, a szeretetet, amely eszközül kerül alkalmazásra annak magasabb rendű alkalmazása helyett, a példát, jutalmat, engedelmességet, parancsot, tilalmat, fegyelmélet, szoktatást, felügyeletet, büntetést, tanítást és egyéb nevelési eszközöket (olvasmányok, film, rádió, színház, ünnepélyek, kirándulások stb.) Ezek megfelelő helyen módon, mennyiségben és minőségben való alkalmazásában érhetünk el legnagyobb, legmaradandóbb eredményt.

A III. rész a tanítást, a mű terjedelmesebb része, amellyel mintegy hangsúlyozni kívánja a szerző, hogy ez a rész fontosabb az előbbi, végeredményben mégiscsak általánosabb részeknél. Ennek felosztása, tartalma hiánytalan; külön dicsérettel szólok a könyv azon részéről (209—223. old.), amelyben tanulságos óratervezetek, vázlatok, rajzok összeállítása érdekében szemléletes képet nyújt. Ehez csak annyi hozzáfűzni valóm van, mint forró óhaj: *vajha mindenki eszerint végezze el feladatát!*

Mégis fel-mlítek még valamit.

A szakoktatás intézményei között nem szerepel a már elég nagy számmal és mind nagyobb jelentőséggel növekvő

mezőgazdasági népiskolák sora. A tanítási rész egyes oldalainak élénkebbé való tételére helyes lett volna az iskolák újonnan kiadott tantervét és utasítását is összehasonlításul megemlíteni, mert így egységesebb, összefogottabb képet nyertünk volna a tanítási részről.

Ezt — ismétlem — jelentős hiányosságnak érzem.

Különbözik örömeim a mű összeállításáért; köszönetet mondok a szerzőnek az ügy buzgalmaért és adja Isten, hogy más hasonló művel gazdagítsa e jelentős, de még nem nagyon kiaknázott szakirodalmat.

Hajnóczi Vilmos.

Uj világ, uj élet, uj tankönyv.

Vérzivatar dul, a világ nagy, hatalmas tartó oszlopai recsegnak, ropognak, de a fejlődés örök törvénye szerint a pusztulást ismét egy új, esetleg szebb és jobb világ, jobb jövő kell, hogy kövesse. Ebben erősen hiszünk és rendületlenül bizunk. A borzalmas, az embert s az élőlényeket öldöklő csatákon át máris a derengő hajnal egy egy halvány sugara szűrődik át, mint az új élet előhírnöke.

Az évezredék alkotásait felperzselő nagy világégés után csak annak a népnek lehet még reménye a jövőhöz, mely a létért becsületesen küzdött s már ezen küzdelmében is felkészült a békés jövőre. A nemzet vezetői máris a béke, de a még esetleg reánk szakadó gazdasági háboru erős fegyvereként is a megfelelő többtermelést és az okszerű, kellően irányított gazdálkodást jelölik meg. Ezekkel a fegyverekkel, jobban mondva, a béke ezen gazdasági eszközeivel kell földmivesnépünk nagy tömegét első sorban is felvértezni, ellátni. Itt kapcsolódik bele a jövő nagy munkájába a mezőgazdasági népiskola is, mely a legszélesebb földmivesnép rétegének serdülő gyermekeit neveli és hivatásra oktatja. Iskolánk is csak úgy felelhet meg a jövő nagy kívánalmainak, ha újabb eszmékkel, új iránnyal és eszközzel indul a jövő útjára. Új fegyverek döntenek el egy háborút, mely után ugyancsak új erők építhetik csak meg a béke épületét. Iskolánkat egy ilyen új, a békét, a jövőt építő egyik fontos eszköze a jó tankönyv, mellyel érvényt szerezhetünk annak régi igazság sokat mondó szavainak: „amit az életbe akarsz átültetni, annak magvát az iskolában vedd el.”

Tegyük tehát megfontolás tárgyává egyelőre csak általánosságban, hogy iskolánk legfontosabb eszközei közül a tankönyvei milyenek legyenek, melyekkel nevelést és igazán hivatásszerű oktatást végezhetünk. Hivatásszerű oktatás alatt itt természetszerűen a gazdasági oktatást értjük s ezért tehát

milyenek is legyenek a gazdasági tárgyú tankönyveink?

Minden fiúosztály gazdasági könyve az érvényben lévő iskolai tanterv szigorú betartásával készüljön el. Az előírások és rendelkezések azonban csak úgy válnak való életté a köz hasznára, ha ezen esetben szigorúan a földmivesnép életéhez alkalmazkodnak. Ellenkező esetben rideg, élettelen paragrafusok maradnak. Vagyis a fiúosztályok gazdasági tankönyve hű tükre legyen egy földmivesgazda évi termelő-, gazdasági munkájának, ha annak ismeretanyaga tárgykörökbe is oszlik el. A gazda életének szánt ilyen tankönyvben ne száraz elméleti gazdasági tudás anyaga halmazódjék fel és még kevésbé legyen az kiollózott s régi tankönyvekből összeszedett gazdasági ismeretgyűjtemények új feltalálása. Egy-egy könyv minden mondata a magyar gazda működési terén, a magyar rögn keresztül irányítsa növendékeinket. A mult gyakorlati gazdasági tapasztalatain, tudományos kutatásokkal igazolva és szakíróink megállapításai szerint készüljön el minden egyes gazdasági tankönyvünk. A gazda lelke szóljon minden sorából, a gazdasági élet megfigyelései és bőséges szakismeretek már eleve küszöböljék ki a legkisebb félreértést és tárgyi tévedést. Ezen eljárásunkkal egyenes népi uton építsük meg a kisgazda jövőjét és emeljük fel a jobb sorsra érdemes magyar földmivest mielőbb oda, hol más kulturnemzetek földmivelője már áll. Ezt haladnivágyó földmivesnépünk meg is érdemli.

A leányosztályok gazdasági tankönyve anyagában, irányában a fiúékhöz hasonló legyen, de a magyar földmives gazdaasszony, a magyar földmives anya évi teendőit, életmunkáját ölelje fel. Hűséges tükre legyen ez is a munkás magyar parasztasszony, a magyar háziasszony és anya egész működésének és élethivatásának, mint férje becsületes élet- és segítőtársának. Ezek a földmivesanyák férjeikkel együtt a nemzet legnagyobb ingatlan alapvagyonának, a magyar földnek leghűségesebb sáfárjai.

Ily általános szempontok máris magukban foglalják a részletkérdéseket is, melyeket jövő tankönyveink életrehívásánál szemelött sohasem téveszthetünk. A részletkérdéseket, kívánalmakat esetleg mások is feltárhathják s akkor valóban nem sablonos, hanem iskolánknek való életképes könyvek segítik majd oktató munkánkat.

Tankönyveink alaki kiviteléről is szólhatunk majd, ha a tankönyv kiadásához a megfelelő és főntebb jelzett gazdasági ismeretanyag együtt lesz. Több másféle kívánság is teljesülhet, pl. az hogy tankönyveink könnyebb kezelés céljából zsebszerű kiadásban készüljenek. A tankönyvek tananyagának terjedelme javára talán kevesebb képanyag volna azokba felveendő. Egy-egy gyakorlati munka ábrázolása, berendezés bemutatása, terv közlése s ezekhez hasonlóknak képbéni közlése mindenkor fontosabb lesz, mint pl. eszközök képei-

vel gazdasági tankönyveinket tele rakni, melyeket az árjegyzékek is szemléltetnek és legnagyobb részben természetben is bemutatathatunk. A mai nehéz időkben a célszerű takarékosságra a tankönyv készítésénél és kiadásánál hatványozottan gond fordítandó. Az összes részletkérdések és óhajok közlésére az utolsó elnöki körlevél is alkalmat ad. A szakitanitóság tehát a saját- és iskoláinak érdekében cselekszik, ha a maga viszonyainak megfelelő tanítási munkaeszközeit, tankönyveit maga készíti el. A jó Isten áldása fogja kísérni minden erre irányuló becsületes lépését, mely a magyar jövőt szolgálja.

— s.

Egy szekér szalmából mennyi trágya varható?

Kisebb gazdák között gyakori nézeteltérést okoz az, hogy szekérszám kölcsönadott szalmájuk után nem a remélt trágyamennyiséget kapják meg. Mi ennek az oka? Valószínűleg az, hogy a trágya mindegyikünknek igen szükséges s az egyik keveselni a másik sokaini fogja a trágyatalapról elvitt mennyiséget. Pedig a kölcsönadás pillanatától kezdve könnyen lehet meggyőződni arról, hogy mennyi trágya lesz a szekér szalmából, csak külön kell rakni a napi termelt mennyiséget. Ez azonban legtöbb esetben helyszűke miatt lehetetlen, külön fáradságba is kerül és nem használ a visszaszolgáltatandó trágya minőségének sem. Hogyan lehetne mégis megbizonyosodni erről? — Igen könnyen.

Egy szekér szalma súlya (cca) 500 kg. Ennek szárazanyag súlya 80/100 számítva: 400 kg.

Meddig elég ez a mennyiség? (Nem a 400 kg, hanem az 500 kg.) Ugyanis valóban nemcsak a szalma szárazanyagával almozok, hanem a szalmával úgy ahogy van. Lehetne számítani a szárazanyagmennyiséget is, azonban akkor a napi 3 kg almozandó mennyiség helyett annak szárazanyagát kellene venni számítási alapul. De maradjunk az egyszerűbb mellett: Naponta 3 kg-ot szoktunk almozásra számítani, tehát:

$$500 : 3 = 166 \text{ nap.}$$

Egy közepes életsúlyú szarvasmarha napi takarmányfogyasztása átlag 8 kg szárazanyag. (De lehet eltérő is. Mindenesetre, ha pontos feljegyzés áll erről rendelkezésre, ezt vegyük számítási alapul.) E 8 kg fele a szervezet fenntartására és a termelésre szükséges. Eltávozó mennyiség a feletett takarmány másik fele, azaz:

$8 \text{ kg} : 2 = 4 \text{ kg}$ napi szilárd ürüléktermelés. Ez 166 napon keresztül $166 \times 4 = 664 \text{ kg}$ -ot ad.

Az alom szárazanyaga tehát 400 kg, ehez hozzáadva a szilárd ürüléktermelés értékszáma 664 kg,

Összesen: 1064 kg, amelyből 20% erjedési és egyéb veszteség címén levonandó:

1064 kg — (20%) 212 kg = 852 kg, melyhez azonban számítandó a hígürülék termelése, amely ezt a mennyiséget megháromszorozza, az igen kedvező esetben megnégyszerezzi. De mi számítsuk az előbbi:

$852 \times 3 = 2556$ kg, azaz kereken 2500 kg. Másképpen ez 10 mázsás rakodási átlagot számítva 2 és fél szekér istállótrágyát jelent.

Ez a számítás, akár más becsléssel egybekötött számítás akkor lehet csak pontos, ha a becslési elemek helyesek. Így ha a szekér szalma valóban annyi, mint amennyit számítunk; az almozásra elhasznált mennyiség valóban annyi, mint amennyivel kalkulálunk; a feletetelt takarmány mennyisége pontosan lejegyezhető; a trágyatelep gondos és lelkiismeretes, mert ha nem, úgy elvihetünk a telepről 2 és fél szekér trágyának nevezett vegyiték, de az súlyban nem lesz 25 q (kifutja a szél, penészes stb.) és minőségben sem állja meg a helyét.

Magától értetődik, hogy ez a számítás csakis a jól kezelt istálló trágyára vonatkozik.

— agricola —

==== Tanulmányok. =====

A munkáról.

A gazdaság üzemének megszervezésében legnagyobb figyelmet a munkaerő megfelelő beállítása igényel. Munkaerő segítségével vagyunk képesek termelvényeinket piackepessé tenni, de a munkaerő fogja megszabni a termék árat s így közvetlen befolyással van a gazdaság jövedelmezőségére. Ugyanis a sok munkaerő költsége felemészti a termelvény jövedelmét, viszont a munkaerő kizsákmányolása illetéktelen jövedelmet juttathat a munkaadónak, amely nemcsak szociális ténykedés, hanem végeredményben a jövedelmi egyensúly meghamisítása is. A munkaerő alkalmazása nem valami spontán aktuális tényező, hanem a gazdasághoz állandó és nélkülözhetetlen kellék, szerepének igazságos megállapítása tehát nem egyéni cél, hanem elsősorban méltányosság, azután üzemi érdek, s végül gazdaságtudományi kérdés.

A fiziokraták és Smith Ádám korával egy régi rendszer záródott le. A középkori céhek elvesztették társadalmi és közgazdasági adottságukat, hogy helyet adjanak egy eddig ismeretlen irányzatnak, amelyben a cél a minél több *nyereségre* való törekedés lett, az egyént nem gátolták céhek törvényei, hanem *szabadon kezdeményezhető nyereségére* vagy

vagy veszteségére s végül minden jelenséget a *gazdaságosság elve* értelmezett olyképpen, hogy többé nem a szükségletek ellátása lett a cél, hanem a hasznosság. A céhek ebbeli szerepét részben átvette az állam, amely polgárai szükségleteinek biztosítására felállított olyan üzemeket, amelyekből busás haszon nem remélhető, — amit magános vagy más nyereszskedő társulattól hiába várnánk.

A középkori ipari munkarend kerete tehát a céh volt. Kényelmes, főleg szükségleteket ellátó intézmény. Közvetlen környezetének dolgozott, mai értelemben vett felvevő piaca nem volt. Hiresebb készítmények eljutottak ugyan messze földre, de azok nem képeztek tömegcikket, hanem aprólékos gonddal és műértő csinnal készített egyes darabok un. mesterdarabok voltak, amelyek inkább a hírnév fenntartását célozták csupán. Tehát dumping értelemben nem beszélhetünk róluk. A mezőgazdaságban a jobbágyság helyzete biztosította a termelést, amely évszázados társadalmi mozdulatlanságban még a legutóbbi mult időig is fennállott néhány európai országban. Akár a céh, akár a jobbági rendszer a közgazdasági termelőeszközök tökéletesedésével elévült dolgokká lettek s az elmúlt századok nagy társadalmi megmozdulásai mint egyebekben, ebben is korszakos és korszerű változásokat idéztek elő.

Az új időszakot a munka korszakának szokták nevezni. Ebben a megváltozott világban részt kellett kérnie mindenkinek a munkából, akár szellemi akár fizikai vonatkozásban. Amíg a régiek anyagi igényeit a céhek és a jobbágyság biztosították, a szellemieket ellátták a papok és a tanítószervezetek, kivételesen néha az ezeken kívülállók, addig a későbbi időkben az erőt mindjobban kiaknázni igyekeztek: az elme mozgékony higánya jelezte a mértéket, amelyet a fizikai erőnek el kellett érnie, vagyis amit elgondoltak egyszer s annak gyümölcsözősége bebizonyult, azt végre kellett hajtani.

A minél több termelés érdekében a munkát racionalizálni kellett. Ennek következtében lépett fel a meghatározott napi munkaidő, a munkaelemek szétosztása a minél tökéletesebb megosztás érdekében, napi alapteljesítmény kiszámítása, többteljesítmény jutalmazása, szakmany stb. S mindezek kezdetben az iparban, később a mezőgazdaságban is.

A mai termelés tempója szédületes. Hátrányait a jelenben jelentkező látszólagos civilizatív haszonnál sokkal jobban felmérhetjük abban, hogy a társadalmi akadályok súlyosodnak a munkaadók és a munkavállalók között; a világpiacokon *részben* nagymennyiségű általános igényeket kielégítő azonos termelvény jelenik meg, de téves azt gondolni, hogy mindenből elegendő, nem: egyes, tömeggyártásra alkalmas cikkből értékesíthetetlenül sok. *másrészt* pedig oly termék, amelynek előállítása óriási mennyiségű általánosan fogyasztott cik-

ket igényel s amely a transformációban végeredményében kevés de elsőrangú cikké nemesül, tehát nagyon kevesek számára jelent fogyasztási javat. Az előbeni szerint egy új hűbéri viszony van kialakulóban új szokásokkal és új arculattal, melyben a hűbérur maga a nagytőkés, mindenek ura s hűbérese a munkás minden kommandáció nélkül, pusztán a lét kietlensége miatti félelme folytán; — az utóbbi pedig gazdasági krízisek előidézője, nemcsak, hanem a következetes transformációkban a föld általánosan használt javai, amelyek széles rétegű fogyasztásnak örvendenek — mind jobban csökkenő mennyiségben jutnak rendelkezésre s a malthusi hét-szükséztendő veszedelme fenyeget egyoldalon, míg a másik oldalon milliós vacsorák és egy mosolyért félországok enyésznek a semmiségbe.

Az új korszak felismerte a helyzet vészélyességét és fonokságát. Európában a német nemzetiszocializmus igyekezett segíteni a bájon olyképpen, hogy a munkateljesítményt a teljesítménybérrel összehangolni akarta. Erre való törekvés már 1921-ben, tehát a nemzetiszocializmus uralomrajutása előtt is megfogant már a Gesamtverband Deutscher Metallindustrie-ban, amelynek jóirányu munkásságába bekapcsolódott az Ausschuss für Wirtschaftliche Fertigung, később a német fémipar birodalmi szövetsége, a német üzemmérnökök birodalmi munkaközössége s ennek nyomán létrejött a REFA, a Reichsausschuss für Arbeitsstudien a munka beható tanulmányozására.

Ugyanezen dolgot más megoldásban a tengeren túl egy az első világháború ideje alatt átvándorolt francia mérnök, *Bedeaux* végezte el; a jelenlegi háború óriási méreteiben megdöbbszent az orosz hadigépezet hatalmas arányu felszerelése: önkénytelenül adódik a kérdés, vajjon a szovjet nem hasonló racionalizált eljárással oldotta-e meg azt, hogy általánosan ismert elmaradottságából szinte majdnem az élre lendült? Nemrégiben olvasott közgazdasági közleményből kiderül, hogy ott is hasonló a helyzet, jól csoportosított munkaszervezet segítségével az un. Stachanow-rendszerrel dolgoznak 1935 óta.

A REFA rendszer a munkateljesítményt (munkadarabot) részekre bontja: munkatervre, munkacsoportra, munkamenetre, munkafokra, fogásra és mozdulatra. Ezek az elemző fokozatok vonatkoznak az elkészített dologra, míg a teljesítéshez szükséges időre ismét különbözött állapít meg: un. előkészítési időt, teljesítményidőt (darabidőt), főidőt, mellékidőt stb. E rendszer aprólékossága mellett nagy értéke az, hogy tárgyilagosságra törekszik, nem valamely üzemi bérkalkulációs módszere, hanem általános munkateljesítményt megállapító tudományos felderítés, amelyet a gyakorlatban felhasználni akár az iparban, akár a mezőgazdaságban — nemcsak tudományos érdek, hanem nemzettársadalmi szükségesség és

igazságos méltányosság kérdése.

A Bedeaux-rendszer igazságos munkaidőmértéket igyekszik alkalmazni. Számításainak alapja az ember kézi munkateljesítménye, mert a gépi adva van. Főbb elvei: 60-as stopperrel mért munkavégzés ideje, munka gyorsasága és pihenési pótlék. A munkaidő könnyen ellenőrizhető. Ennek mértékszámának szorzata a gyorsasági tényezővel, egy 4'4 km menetsebességű ember munkavégezményéhez vonatkoztatott értékszámmal és a pihenési pótlék több kevesebb levonása adja a tárgy elkészítésének objektív értékét, hozzáadása meg az igazságos bér alapját. A Bedeaux-rendszer különlegessége a munkások részvétele a munkagépek és eszközök ammortizációjában, azzal a megindokolással, hogy a munkavégezmény gyorsabb és nagyobbfokú lehetősége nemcsak a munkaadó, hanem a munkavállaló érdeke is: azért tud a munkás többet, jobbat termelni, mert jobb, tökéletesebb eszközök állanak rendelkezésére, tehát ehhez a befektetéshez a munkásnak, munkaadónak egyaránt hozzá kell járulnia. Érdekes és eredeti elgondolás, nem kevés jogossággal, de ha meggondoljuk, az ilyen bérelszámolásnak mindig keletkezik a munkásban valami kel'emetlen mellékhatása.

A Stachanow-rendszer nem ilyen bonyolult, mint az előbbiek. Mindössze annyi, hogy elsőrangú munkások akkordszervezetben az eddigi megszokott munkateljesítmények helyett valóban nem lebecsülendő teljesítménytöbbletet értek el. Pl. két Stachanow-munkásnő 144 szövőszéket szolgált ki egyszerre, — pedig a rekordok hazájában, Amerikában 100 volt eddig a csucsteljesítmény; egy mezőgazdasági kolchos nő hektáronként 500 q cukorrépát termelt az átlagos 130 q helyett. A munkaerőt helyesen osztották meg minden esetben s a munkaidőt teljesen kihasználták. A Stachanow rendszer áttért az ipar és mezőgazdaság minden ágára s óriási fellendülést okozott, mert a jelentős munkateljesítménytöbblet jelentős jutalmat is biztosított. Amikor azonban általánossá vált, a kormányzat az eddig alacsonyan megállapított teljesítményátlagokat 50%-kal vagy még többel felcsemelt, ami azt eredményezte, hogy a régi beralap mellett kétszerannyit kellett az orosz munkásnak végeznie. Ebben sok szociális meggondoltságot nem tételezhetünk fel.

Mezőgazdaságunkban, ahol a termelés tényezői kiválóak, nem jelent különösebb nehézséget valamely rendszer alkalmazása, ha ugyan eddig már hasonlóképp valami formában meg nem történt a mintaszerűnek kezelt birtokokon. Eddigi gyakorlat szerint ősidőktől bevált munkamódok a következők:

a) napszám, amelyben a munkában eltöltött idő számít, a teljesítményre való tekintet nélkül;

b) szakmány, amelyben a teljesítmény számít, a munkában eltöltött idő nem;

c) napszám és szakmányjavító pótlékok, um. jutalom a vezetőmunkásnak, a megszabot időn tuli, a megszabot teljesítményen felüli jutalmazás stb.

d) részesművelés, amelyben meghatározott munkasorozatot kell elvégezni a munkavállalónak s végül a

e) javított részes művelés, amelyben az átlagosnál többet, vagy a kikötött teljesítendő munkánál többet végez a munkás.

Akármelyik módot alkalmazzuk a gazdaságukban, tisztában kell lennünk a következőkkel:

a) a munkás milyen munkára alkalmas;

b) meghatározott időegység alatt mennyit végez a munkás

c) és a munkatelsítmény minősége kellő fokon álljon.

E munkamódszerek hiányolják a tisztán tudományosan megállapított értékeket. A napszámos — igazodva az időhöz, nem törekszik nagy teljesítményre. S azzal, hogy munkatelsítményének minőségére ügyel, nagyon elnyújthatja a teljesítendő munka idejét; a szakmánymunkás a teljesítmény nagyságára van egyedül tekintettel, mert meghatározott idő alatt minél többet végezni célja. Ebben is hiányzik a tudományosan megállapított mérték, mindössze tapasztalati adatok állanak rendelkezésre arra, hogy átlagban mi s mennyi várható egységnyi idő alatt egy közepes munkástól.

Természetesen a lelkiismeretes munkát még a tudományosan, érdektelenül megállapított értékegységek tudatában is számos körülmény gátolhatja. A tudományos megállapítások eszményien helyesen kezelt gazdaságra vonatkoznak eszményien kedvező időjárás mellett és eszményien lelkiismeretes munkásokkal. Pl. két tengeritábla közül azt végzi el a munkás rövidebb idő alatt s jobban, amelynek talaja lágyabb, kevésbé gyomos, sik helyen van, közötte vetése nincs, míg a másik táblában mindezek betudásával a munkás hasonló igyekezet mellett kellő arányban lemarad. Napszám esetén a gyomos tábla kitűnő mulasztási alkalom, míg szakmányban el sem vállalja senki. (Amiben igazoltan lehet huzni-vonni az időt, azt napszámban vállalják el szívesebben!)

Akadályozó körülménynek számít az is, hogy gyártelepek közelében az ipari munkások napi 8—10—12 órát végeznek s ehez alkalmazkodnak a mezőgazdasági munkások is. A részes művelésnél éjt nappallá tesznek ugyan, (aratás, szénakaszálás stb.) de ha ezek ideje elmúlt, akkor ismét visszaáll a régi rend: reggel 7-től este 6 óráig, s kérde, ez idő alatt mennyit lehet végezni?

Munkavégezményt jelentősen befolyásoló körülmény, hogy a gazdaság géptőkével mily fokban rendelkezik s a szükséges eszközök mily karban vannak, továbbá a velük dolgozó munkás mennyire érti kezelésüket. (Fűkaszáló, aratógép stb.)

Mindezek a nagyvonalakban érintett tényezők nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy üzemünket racionálisabb alapokra fektessük; — lelkiismeretes munkát végezzen a munkás; igazságos bért kapjon munkájáért; üzemünk jövedelmi számításánál is biztosabb és szilárdabb átlagos eredményre jutunk.

Ezzel — két nemes célt szolgálunk: *nemzettársadalmi*, amelyben a munkás látja nem kizsákmányolását, szorgalmának kiuzsorázását, hanem egyéni megbecsülését, — és *tudományosat*, amelyben a pontosan megállapított munkavégzőmények arra lesznek alkalmasak, hogy időben kellőleg elvégzett munkákkal ne csak a mezőgazdaság üzemtudományi ágát mélyítsük, hanem arra is, hogy általa nemzetgazdaságunk javait gyarapítsuk.

— H. V. —

===== Hivatalos rész. =====

Kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Radics László* komádi, *Csaba Mihály* nádudvari, *Helfrich Margit* balmazújvárosi, *Csala Tibor* künszentmártoni, *Szabó László* kiskunhalasi, *Pottornyai János* nyirbátori, *Kiss Lajos* szekszárdi, *Egerszegi Sándor* gyomai, *Lázár Lenke* hevesi mezőgazdasági népiskolai állami helyettes gazdasági szaktanítókat(nőket) továbbá *Molitorisz Margit* balmazújvárosi, *Berényi Mária* szeghalomi és *Csomor Tibor* gyöngyösi mezőgazdasági népiskolába beosztott állami népiskolai tanítókat állami gazdasági szaktanítókká kinevezte. (A rendelet száma: 130.926/1943. VIII. 2.; kelte: 1943. évi december hó 31.)

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Molnár Éva* tiszaföldvári, *Molnár Gyula* nagyörösi, *Tóth Karola* kunmadarasi, *Németh Sándor* turkevei, *Lencse Jenő* szolnoki, *Horváth Istvánné Sesztág Irma*, *Simon László* és *Cseke Gábor* hajduböszörményi, *Székely Gabriella* balmazújvárosi, *Széll Lenke* és *Gulyás Kálmán* komádi, *Jákfai Gömbös Györgyi* sarkadi, *Bodnár Margit* füzesgyarmati, *Tamás Róza* gyomai, *Kovács Mária* szeghalomi, *Sz. Tóth Irén* abonyi, *Csák Atilla* kiskunfélegyházi, *Csala József* dunaföldvári, *Barna István* szendrői és *Szakkay Róza* gyöngyösi mezőgazdasági népiskolába beosztott állami népiskolai helyettes tanító(nőket), továbbá *Gáspár Sándorné Csomós Erzsébet* jászladányi, *Török Gábor* hajduböszörményi, *Fekete Márta* balmazújvárosi, *Balogh Anna* hajdusoboszlói, *Szilágyi László* debreceni I. sz., *Hatvani Judit* monori, *Hanel Anna* egri I. és *Németh Magdolna* hevesi mezőgazdasági népiskolába beosztott ideiglenes minőségű helyettesítő tanító(nő)ket állami népiskolai rendes tanítókká kinevezte.

A rendelet száma: 130.925/1943. VIII. 2.; kelte: 1943. december hó 31.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Németh István* ceglédi mezőgazdasági népiskolába beosztott helyettes gazdasági szaktanítót állami rendes gazdasági szaktanítónév, továbbá *Sas Árpádné Román Emilia* békéscsabai és *Hegyi János* hevesi mezőgazdasági népiskolába beosztott ideiglenes minőségű helyettesítő tanítókat állami népiskolai rendes tanítókká kinevezte.

A rendelet száma: 110.672/1944. VIII. 2., kelte: 1944. évi január hó 31.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Tóth Barnabásné Abrakoviits Edit* és *Lázár Mária* balmazújvárosi, *Donkó Ottóné Solymos Ottilia* hevesi mezőgazdasági népiskolába beosztott ideiglenes minőségű helyettesítő tanítónőket állami népiskolai rendes tanítókká kinevezte.

A rendelet száma: 112.961/1944. VIII. 2., kelte: 1944. évi május hó 17-én.

==== Közlemények. =====

A mezőgazdasági népiskolának miként készíthetünk jó tankönyvet. Ezen kérdést már sokszor vitattuk meg egyesületünkben is. A tankönyvirásról az az általános véleményünk és nézetünk alakult ki, hogy egy iskolának természetesen csak olyan egyének, tanítók írhatnak a cél és követelményeknek mindenféleképpen megfelelő tankönyvet, kik maguk az illető iskolával együtt élnek, azzal együtt dolgoznak s abban tanítanak. Kívül állók, kívül élők a mi iskoláinknak nem adhatnak megfelelő tankönyvet, mert iskolai életünket s tanítványainkat nem ismerik. Ez a tény és való, ez a tudat vezessen bennünket is a jövőben tankönyveink megírásánál.

Többeknek az a véleménye, hogy pl. több szaktárgyat felölelő tankönyvet egy-egyén maga nem írhat meg, mert ritka az olyan ember, kinek tudása és gyakorlata annyira univerzális, hogy ilyen munkára vállalkozhasson. Ha tehát alapvető megfontolás tárgyává tesszük ezen az alapon a tankönyvirás kérdését, akkor az alanti megoldások szolgálják legjobban az ügyünket.

Többben, kiki saját kedvenc szaktárgyát választva, úgy tömörüljenek össze, hogy közös megegyezés alapján írjanak meg egy-egy tankönyvet. De egyiküknek, a legügyesebbnek úgy kell összerendezni a külön-külön kidolgozott szaktárgyakat, hogy azok között szerves (alaki és tartalmi) kapcsolat

meglegyen. Itt főigazgatói tankerületként, vagy tanfelügyelőségi, népoktatási kerületenként, tantestületenként, vagy külön egyénenként kellene rövidesen ezen munkára megszervezkedni, ami sajnos a mai háborus időkben bizony kissé nehézkes dolog, de fontos ügyünk érdekében még is mielőbb meg kell tennünk. Fogjunk tehát össze a fenti módon státusunk kebelén belül azonnal s egy-egy vezető kartárs szervezze meg maga körül a tankönyviró gárdát. Ilyen lelkes írócsoportok a tankönyv ügyünket nemes versenyben bizonyosan dülőre is viszik, mellyel iskolánk egyik legégetőbb szükséglete nyerne kielégítést. Erre kér fel és hívott fel az elnökünk utóbbi körlevelével is. Gondolkozni ezen kérdés fellett eddig már elég időnk volt s azt már mindenki sürgette, tehát itt végre már a cselekvés ideje, még pedig azonnal. A fenti szervezkedés megtörténtét s az arról szóló értesítéseket az egyesület vezetősége, illetve mindannyian biztosa örömmel vennők. Szervezkedők induljanak meg, kiki jelentse be csoportjának, hogy milyen tárgyat óhajt megírni és még a háborus időkben induljunk meg ebbeli munkánkkal s akkor a békét elérve a jövő szekéréről sem fogunk lemaradni.

Az Országos Mezőgazdasági Kamara évi jelentése. Folyó hó 22 én tartja közgyűlését az Országos Mezőgazdasági Kamara. A kamara nyári közgyűlése birálatot mond az elnökség előző évi működése felett és egyben irányt szab a jövő évi működésnek is. Ehhez képest a kamara elnöksége a törvény rendelkezése szerint a nyári közgyűlés elé részletes beszámoló jelentést terjeszt az előző évi működéséről.

Az Országos Mezőgazdasági Kamara jelentésében mindenkor kitért a közállapotok és természetesen elsősorban a mezőgazdasági termelés helyzetének vázolására is és éppen ezért az évenként többszáz oldal terjedelemben, nyomtatott könyv alakjában kiadott jelentés mindenkor komoly érdeklődésre tarthatott számot.

A most megjelent évi jelentés hangsúlyozza, hogy a mezőgazdasági helyzet alakulása ezuttal is, sőt ezuttal még fokozottabban a háborus viszonyok behatása alatt és a háborus erőfeszítések szolgálatában állott. Gazdasági életünk azonban mindezideig meg nem tudott küzdeni ezekkel a nehézségekkel és ha ez nagy munkával, lemondással és tetemes áldozatokkal járt is, töretlenül lépte át a háboru 5. esztendejének küszöbét és felkészülten veszi ki részét továbbra is szövetségi oldalán az Európa és saját jövőjéért folyó küzdelemből.

A közállapotok általános vázolása után hangsúlyozza a jelentés, hogy az elmúlt év egészen különlegesnek mondható időjárása kedvezett a gabonatermésnek, viszont a kapások szépen indult termését a nyári és őszi szárazság igen leron-

totta. A tulnyomóan száraz időjárás kedvezőtlenül érintette az állattenyésztést is, mert nemcsak az abraktakarmányokban, hanem a szállastakarmányokban is igen gyenge volt a termés. Az állattenyésztés helyzetének vázolásával kapcsolatban rámutat a jelentés, hogy a mezőgazdaság a szarvasmarhaállomány közellátási igénybevételét az állatállomány céltudatos selejtezésére használta ki és így, — ha az állatállomány számbelileg csökkent is, — a megmaradt résznek színvonala javult. Sajnálatosan visszaesett azonban részben a takarmány, részben a hizlalás jövedelmezőségének hiánya miatt a sertésállomány. A juhállományban sem következett be — ugyanezen okok miatt — az állomány annyira kívánatos emelkedése.

A mezőgazdasági termelést igen megnehezíti a munkaerőhiány, ami a katonai igénybevételen felül az ipari foglalkoztatottság lényeges emelkedésével is magyarázható. Nehezítette a helyzetet az is, hogy a munkabér megállapítása nem számolt minden tekintetben az élet követelményeivel. Különösen nehezítette azonban a termelés helyzetét az igerőben, üzemanyagokban és iparcikkekben jelentkező hiány is. A jelentés hangsúlyozza, hogy a rendelkezésre álló munkaanyagokat és iparcikkeket — ide értve a ruházati cikkeket is — gazdasági ágak fontosságának megfelelően kell a lakosság körében szétosztani.

Az iparcikkellátás kérdésével kapcsolatban foglalkozik a jelentés az áralakulás kérdésével is és az egységes árrendszer keretében az iparcikkek árának a mezőgazdasági termékekkel arányban álló szabályozását követeli.

Az adózási helyzet és a hitelhelyzet alakulásának rövid vázolása során rámutat a jelentés, hogy a mezőgazdaság helyzetének megítélésénél igen sokan esnek abba a hibába, hogy a mezőgazdaság megnövekedett pénzforgalmát összetévesztik a jövedelem fogalmával és ebből a mezőgazdaságra nézve teljesen téves következtetéseket vonnak le. Hasonlóképpen tévedéshez vezet a mezőgazdaság viszonylagos pénzbőségének szemlélete is, ami a legtöbb esetben nem fölös jövedelmet, hanem beruházási és bevásárlási lehetőség hiányában jelent bizonyos pillanatnyi fölös vásárló erőt. Nyomatékosan hangsúlyozza a jelentés, hogy igen téves a mezőgazdasági munkásság helyzetének megítélése is, mert igaz ugyan, hogy a munkásság keresete készpénzben kifejezve emelkedést mutat, de ez az emelkedés korántsem áll arányban a munkásság létfenntartási költségeinek alakulásával, különösen ha ezekbe a költségekbe a ruházati anyagokat is beszámítjuk.

Részletesen foglalkozik a jelentés az elmúlt évben először alkalmazott új terménybeszolgáltatási rendszer életbe léptetésének előzményeivel és megállapítja, hogy bár a gazdaságszervezés elméleti megfontolások alapján jogos aggodá-

lommal tekintett az új rendszer elé, az a várakozáson felül állotta ki a legnehezebb első esztendő súlyos teherpróbáját. Ebben mindenestre része volt a gabonaneműek kedvező terméseredményének is, de nagy része volt annak a fegyelmezett kötelességtudásnak és áldozatkészségnek is, amellyel a magyar gazdatársadalom minden háborús kötelezettségének maradéktalanul igyekezett eleget tenni.

Messzire vezetne, ha az Országos Mezőgazdasági Kamara évi jelentésének megállapítását — akár csak az összefoglaló bevezetés nyomán is — itt meg akarnánk ismételni. Mindezeket a kérdéseket a jelentés fejezetekre tagolt további része részletbemenően is ismerteti, mindenkor a közérdek magasabb szempontjaival is számoló tárgyilagosságra törekedve, hozzáfűzve a kamarának az egyes kérdéseket érintő javaslatait és állásfoglalásait, Természetszerűleg hiányoznak a jelentésből azok a statisztikai adatok, amelyek az előző években a termőterület és terméseredmények alakulását számszerűleg tüntették fel, miután ezek közlését a mai háborús viszonyok nem teszik megengedhetővé. Ennek ellenére a jelentés ezen adatok hiányában is hű képet igyekszik nyújtani a gazdasági év történetéből. Kiegészíti a jelentést a mezőgazdasági kamaráknak munkásságát egybefoglaló egyesített beszámoló is.

Az Országos Mezőgazdasági Kamara évi jelentését dr. Halács Ágoston igazgató a kamarai tisztikarnak közreműködésével állította össze.

===== Hirek. =====

Felhívás! A háboru borzalmas pusztításai, a légi terrortámadások karunkat és iskolánkat sem kímélik meg s már áldozatokat kívántak tőlünk is. Felkérem az iskolákat, az igazgatókat, hogy fentiekből kifolyó esetleges személyi veszteséget, vagy iskolai anyagi kárt az elnökségnek (Makó) azonnal bejelenteni szíveskedjenek. Saját ügyeinkkel legelső sorban mi törődjünk. Legyen a gazd. szaktanítói nagy család a bajban is egységes és bizzunk a mindenható jó Istenben!

E l n ö k.

A kecskeméti m. kir. állami „Dr. Darányi Ignác” Gazdasági Szaktanítóképző-intézet férfi és női tagozata 1944/45. iskolai év folyamán újból megnyílik. Erre való pályázat a Hivatalos Közlöny 52. évf. 9. számában (május), annak 174. oldalán jelent meg.

**Mezőgazdasági Népiskolák hirdetni
valójukat közölgék a szerkesztővel.**

Az elnök felhívja mindazon mezőgazdasági népiskolákat, amelyek az utolsó elnöki körlevelet most sem küldték még vissza, azt sürgősen az elnöki körlevélben közölt módon tegyék meg. E l n ö k.

Stadler Gizella hevesi gazd, szaktan.-nő és **Ripka János** hevesi gazdasági szaktan. házasságot kötöttek.

Math Gizella földbirtokos és **Hegyi János** mezőgazd. népisk. tanító házasságot kötöttek. (Maklár—Heves)

Solymos Ottilia mezőgazd. népisk. tanítónő és **Donkó Ottó** r. k. kántortanító házasságot kötöttek. (Heves—Jászládány.)

Karlársi szeretettel boldogságot kíván

a Szerkesztő.

Felhívás! A tankönyv megszerkesztésére vonatkozóan lásd 24/1944. számú *Pályázati hirdetményt*.

K. G. A *Közszállítási szabályzat* (50.000/1934. K. M.) 7. §. 1 pontjának 9 bekezdésében ez áll: házi kezelésben szabad végeztetni a állami mező- és erdőgazdasági birtokokon üzemi célt szolgáló egyszerűbb gazdasági épületek, erdei utak és ideiglenes jellegű és hordozható vasútnak minősíthető erdei vasutak építését.

M. I. Gaál Jenő (gávai) műegyetemi tanár, közgazdasági író Pusztá-Gerendáson született 1846. szeptember 14. Pártvezér, szónok, tudós és országgyűlési képviselő. Munkásságára vonatkozóan sok értékes indítékot nyerhet: *Gávai Gaál Jenő Nemzetgazdasági és szociálpolitikai válogatott tanulmányainak újabb rendszeres gyűjteményében*. Kiadta két kötetben a Magyar Tudományos Akadémia.

K. E. Mezőgazdasági Középiskolák a következő székhelyen működnek: *Bácsalmás, Békéscsaba, Kecskemét, Orosháza* (állami) *Budapest* székesfővárosi, *Gyöngyös* r. katolikus — ezek valamennyi fiúintézetek, míg a *Constantinum Római Katolikus Mezőgazdasági Leányközépiskola Kiskunfélegyházán* kizárólag leányok nevelésével foglalkozik.

K. I. A gazdasági számadások helyes kezelésében *Számviteli Szabályzat* igazít el. E szabálygyűjtemény 1937. október 29-én 50.100 sz. alatt kelt s minden Mezőgazdasági Népiskolára kötelező. Egyetemi Nyomdánál szerezhető be.

Helyreigazítás. Az 1944. január—február—márciusi Körlevélben a 18. oldalon, „Téli gazdasági tanfolyamot rendeztek” cím alatt a következő értelemszavaró hiba áll: Műsorszámok: hagyma termesztése stb. Helyesbitve: Műsorszámok *a vizsgán*: A hagyma termesztése stb. A *vizsga* szó minden esetben kimaradt, tehát a hirdetés e szó beszúrással értendő.

B. I. Neveléssel és oktatással foglalkozunk — kedves Barátom — a Mezőgazdasági Népiskolák tantermeiben. Neveléssel és oktatással, melynek formai kerete nem különbözik más iskolák hasonló törekvéseitől. Abban igaza van, az anyag lényegesen más: *ezért* Mezőgazdasági Népiskola; de a tartalom, azaz a kitölteni való *idő, tanulmányok* csoportosítása, *élmények* kiaknázása a gyermeki lelek mélyéről, *írásbeli* dolgozatok, *házi* feladatok, *gyakorlati* foglalkoztatások stb. mind koncentrikus körben forognak állandóan *egy eszmei mag körül*, jeleztül, hogy *minden egyes tanulóknál minél öntudatosabban lássa az élet, a társadalom, a megélhetés termelői vonatkozásainak viszonyában egy államalkotó elem feladatát s azok áldozatos vállalását.* Ez a megkülönböztetés — kedves Barátom — amely önállóvá tesz minden Mezőgazdasági Népiskolát s amely magában hordja, hogy szebb és magasabb célkitűzése egy hasonló intézmények sem lehet.

A nevelés és oktatás problémáival már az iskola padjaiban megismerkedtünk. De tessz gazdasági szaktanuló az, aki e kezdeti fokról nem kíváncsi a fejlődés magasabb iskolája felé. S különös örömmel szolgál most, éppen most írni, kedves Barátom e sorok, mert gazdasági oktatás és nevelés terén számottevő könyvvel gazdagodott könyvtárunk: *Mirkó János kassai gazd. intézeti tanár kiadásában: Nevelés és tanítás gazdasági szakoktatás intézményekben*, amelyet minden kollégámnak ajánlok.

Ebben feleletet talál sok vonatkozásban arra, mit tőlem oly dicsérnivaló buzgalommal kérd.

A. A. Tanítási vázlata kissé széteső. Ha kisebb egységekre tagoljuk is a tanítandó óraanyagot, azért mégsem szabad ennyire elzárni egymástól. A logikus, helyesebben a metodikai kapcsolat meglegyen egymás között. Kifejezéseire jobban kell vigyázni, mert könnyen a pongyolaság dicstelen jelzőjével illetik meg. A tankönyvszerkesztésre vonatkozólag vegye figyelembe a lapban közölt felhívásunkat, közelebbről a 24/1944. sz. pályázati hirdetményt. Egyéb kérdésére levélben bővebben válaszolok.

A házi statisztikát (előző körlevél utolsó lapját) még csak három iskola nem küldötte el. — Kérem! —

Szerkesztő.

Szendy István gazd. isk. igazgató vagy katonai behívása esetén helyettese jelentkezzen levélileg a G. Sz. O. E. elnökénél.

Tanerők katonai szolgálatáról jelentést kér a szerkesztő.

Hozzáfoglál már a tankönyv
szerkesztéséhez

kedves kartársam?

**Még nem?
És miért?
Meddig
tétlenkedsz?**

Jusson eszedbe Madách:
A tudománynak gazdag ágai
Egy organizmus sok külön
vonása, Együtt igéző csak.

Ilyen legyen a Mező-
gazdasági Népiskolák
új tankönyve:

Együtt igéző csak!

Bővebbet lásd: 24/1944. eln.
Pályázati hirdetményben.

B. I. Neveléssel és oktatással foglalkozunk — kedves Barátom — a Mezőgazdasági Népiskolák tantermeiben, Neveléssel és oktatással, melynek formái kerete nem különbözik más iskolák hasonló törekvéseitől. Abban igaza van, az anyag lényegesen más: ezért Mezőgazdasági Népiskola; de a tartalom, azaz a kültérien való idő, tanulmányok csoportosítása, *élmények* kiakasztása a gyermeki lelkemélyéről, *írásbeli* dolgozatok *házi* feladatok, *gyakorlati* foglalkoztatások stb. mind koncentrikus körben forognak állandóan *egy eszmei mag körül*, jelezni, hogy *minden egyes tanulóknál minél öntudatosabban lássa az élet, a társadalom, a megélhetés termelői vonatkozásainak viszonyában egy államalkotó elem feladatát s azok áldozatos vállalását*. Ez a megkülönböztetés — kedves Barátom — amely önállósá tesz minden Mezőgazdasági Népiskolát s amely magában hordja, hogy szebb és magasabb céltűzése egy hasonló intézmények sem lehet.

A nevelés és oktatás problémáival már az iskola padjaiban megismerkedünk. De tessz gazdasági szaktanuló az aki e kezdeti fokról nem kivantokzik — tökéletes és magasabb iskolája felé. S különös önműködő szorgalmat, éppen most, kedves Barátom — sokak — mert gazdasági oktatás és nevelés terén számottevő könyvvel gazdagított könyvtárunk: *Mirhó János kassai gazd. intézeti tanár kiadásában: Nevelés és tanítás gazdasági szakoktatás intézményekben* amelyet minden tanármentár nélkül figyelembe ajánlok.

Ebben feleletet talál sok vonatkozásban arra, mit tőlem oly dicsőnivaló buzgalommal kérd.

A. A. Tanítási vázlata kissé széteső. Ha kisebb egységekre tagoljuk is a tanítandó óraanyagot, azért mégsem szabad ennyire elzárni egymástól. A logikus, helyesebben a metodikai kapcsolat meglegyen egymás között. Kifejezéseire jobban kell vigyázni, mert könnyen a pongyolaság dicstelen jelzőjével illetik meg. A tankönyvszerkesztésre vonatkozólag vegye figyelembe a lapban közölt felhívásunkat, közelebbről a 24/1944. sz. pályázati hirdetményt. Egyéb kérdésére levélben bővebben válaszolok.

A házi statisztikát (előző körlevél utolsó lapját) még csak három iskola nem küldötte el. — Kérem! —

Szerkesztő.

Szendy István gazd. isk. igazgató vagy katonai behívása esetén helyettese jelentkezzen levélileg a G. Sz. O. E. elnökénél.

Tanerők katonai szolgálatáról jelentést kér a szerkesztőség.

Hozzáfoglál már a tankönyv
szerkesztéséhez

kedves kartársam?

**Még nem?
És miért?
Meddig
tétlenkedsz?**

Jusson eszedbe Madách:
A tudománynak gazdag ágai
Egy organizmus sok külön
vonása, Együtt igéző csak.

Ilyen legyen a Mező-
gazdasági Népiskolák
új tankönyve:

Együtt igéző csak!

Bővebbet lásd: 24/1944. eln.
Pályázati hirdetményben.

=====

A magyar népért küzdenek a
Mezőgazdasági Népiskolák

A Mezőgazdasági Népiskolákért meg a
„Mezőgazdasági Népoktatás.”

=====

Támogassuk
akarattal, szóval, irással
és

t e t t e l!

=====